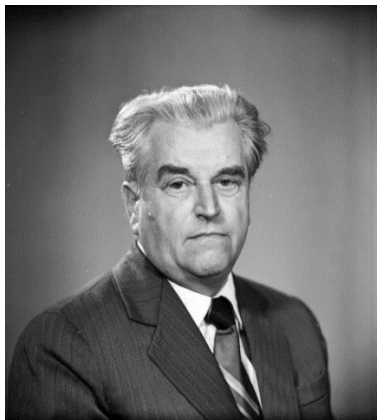

VALNER KRINAL (03.12.1929–19.06.2014) – STAAŽIKAIM DEKAAN IN MEMORIAM

2017. aasta 3. detsembril saame tähistada Valner Krinali 88. sünnipäeva. Paraku ilma temata. Õnneks on veel alles palju neid kolleege, kes sel päeval Valnerit hea sõnaga meenutavad. Eriti nende hulgas, kes on olnud seotud Tartu Ülikooli majandusteaduskonnaga. Oli ju Valner Krinal konkurentsitud pikima staažiga dekaan.

Aga alustame siiski algusest. Valner Krinal sündis rentniku pojana toonasel Viljandimaal Pajusi vallas Tamsi külas. Koolitee algas Kurista ja Rutikvere algkoolides. Oma jälje Valneri elukäigule jättis ilmselt see, et isa kuulus 1940. aastal uusmaasaajate hulka. Saksa okupatsioonivõimud keerasid

siin siiski kella tagasi. Edasisi arenguid isa kaasa teha ei saanud, sest suri 1942. aastal, kui Valner oli alles 13. aastane. Põllutöolisest emal polnud kindlasti kerge laste tuleviku eest hoolitseda. Siiski suutis Valner lõpetada 1945. aastal Päinurme mitmetäieliku keskkooli. Sellest ilmselt ei piisanud ülikooli minekuks ja nii tuli veel minna Põltsamaa keskkooli, mis sai lõpetatud 1949. Õpilasena oli Valner üldiselt tubli, vaid matemaatika polnud tema tugevam külg.

Eelnevat arvestades pole ime, et haridustee jätkus Tartu Riiklikus Ülikoolis just õigusteaduskonnas. Ja seda kohe 1949. aastal. Õpingud lõppesid 1954 väga heade tulemustega. Et tegemist oli väga püüdliku üliõpilasega sellest räägivad kaks kiitust ja koht autahvilil. Siiski oli ka Valneril tegemist tollase režiimi karmi pilguga, kui tuli selgitada oma mitteseotust onu nõukogudevastase tegevusega. Võib-olla just sellal kujunes tal hoiak, mis ajendas dekaanina ka oma üliõpilasi repressioonide eest kaitsma.

Ilmselt jäi Valner Krinal silma toonastele õppejõududele ning ta võeti kohe 1954. aastal aspirantuuri poliitilise ökonomia kateedri juurde. Sellega koos toimus ka pööre majandusteaduse, täpsemalt selle ajaloo suunas. Uurimisteemaks sai kodanliku Eesti majandusmõtte evolutsioon 1929–1940. On selge, et toona sai seda teha vaid mingis mõttes kõverpeegli. Juhendajaks oli esialgu Enno Mikelsaar, lõpuks (1957) aga Bernhard Veimer¹. Siiski venis väitekirja kaitsmine ning sai teoks alles 1964. aastal. Töö mahuks kujunes 371 lk ning retsensentide kriitika puudutas eelkõige vormilist külge – liiga pikad laused.

¹ Vt tema kohta lähemalt:

<http://vambola-raudsepp.blogspot.com/2014/04/majandusoppejoud-bernhard-veimer.html>

Esimeseks töökohaks sai Valner Krinalile 1957. aastal mõistetavalt samuti poliitilise ökonomia kateeder, kus ta juba aspirantuuri ajal osales majandusteaduse ajaloo õpetamisel. Siiski oli see aastatel 1957–1959 vaid tema kõrvaltöö. Põhitöökohaks sai hoopis ajaleht „Edasi“, kus ta 1957–1961 juhatas propagandaosakonda ning kuni 1964. aastani oli toimetaja. Seejärel aga tuli otsustav pööre ülikooli poole, mis oli ilmselt seotud talle teaduste kandidaadi kraadi andmisega. 1964. aastal sai temast raamatupidamise kateedri vanemõpetaja. Nii imelik kui see ka täna ei tundu, siis just sinna oli keskendunud majanduse ja majandusteaduse ajaloo õpetamine.

Enne kui minna Valner Krinali karjääri kõrgpunktide juurde, tuleks pühendada paar sõna ka tema nii-öelda tagalale. Juba tudengiajal tekkinud tutvus noore laulja Maimuga, kes õppis tollal Tartu muusikakoolis, viis abieluni 1953. aastal. Siit saame tugeva seose eesti kultuurieluga, sest Maimu Krinal elas edukat tööelu Vanemuise teatris, jõudes 1980. aastal ka Eesti NSV teenelise kunstniku aunimetuseni. Kohe 1953. aastal sündis ka poeg Jaan ning 1959. aastal tütreid Ene ja Anu.

Õeldakse, et küünalt ei saa vaka all hoida ning see käib ka Valner Krinali juhiomaduste kohta. Juba 1965. aastal valiti ta raamatupidamise kateedri juhatajaks. Muidugi järgnes mõne aja pärast (1966) valimine dotsendi kohale (TRÜ nõukogu poolt) ja 1968. aastal ka dotsendi kutse, mida tollal anti Moskva Kõrgema Atestatsioonikomisjoni otsusega. Ajaloo huvilistele teadmiseks, et algselt oli ta palk kateedri juhatajana 336 rbl, millest juhtimislisatasu oli 56 rbl. Taustaks võib lisada, et keskmine palk jäi toona alla 100 rbl.

1968. aasta oli tähelepanuväärne veel selle poolest, et teist korda moodustati Tartu Ülikoolis omaette majandusteaduskond (esmakordselt 1938). Mõlemal korral eralduti juristidega ühisest teaduskonnast. Loomulikult vajati siis ka uuele teaduskonnale dekaani. Raske on tagantjärele seletada, miks sellele kohale ei pretendeerinud toonased Tartu majanduskorüfeed Raimund Hagelberg ja Karl-Feliks Sauks. Fakt on vaid see, et 28. juunil 1968 hommikul kell 8 (!) alanud teaduskonna nõukogu koosolekul valiti üksmeelselt dekaaniks Valner Krinal. Tema palk oli nüüd 432 rbl, millest dekaani lisatasu moodustas 112 rbl.

Et dekaani valik oli õnnestunud, seda tunnistasid nii ülemused mitmesuguste tunnustustega (medalid 1970 ja 1982, ministeeriumi aukiri 1979) kui ka kolleegid. Viimane tunnustus tähendab eelkõige seda, et Valner valiti taas dekaaniks 1971, 1977, 1980 ja viimati 1985 ning valdavalt üksmeelselt. Sellist seeriat (kokku 19 aastat) ei ole teaduskonnas vastu panna kellelgi ja kas ülikooliski. Lisaks teaduskonna juhtimisele tuli Valneril oma aeg vedada ka rahvamajanduse harude ökonomika kateedrit ning juhendada teaduskonna kaubanduslaborit (1976–1982).

Kogu selle aja jooksul tuli muidugi ette ka igasuguseid probleeme, kuid isiklikku toimikusse on jäänud vaid üks ja sedagi alles 1985. aastast. Neile, kel sellest ajast isiklik kogemus puudub, võib öelda, et kõik publikatsioonid tuli tollal saada eelnevalt nn I osakonnale ehk tsensorile (*glavlitile*) läbivaatamiseks. Muu hulgas jälgiti, et teksti ei jääks meie majanduse kohta ühtegi absoluutarvu, mis võiks anda lubamatut infot

välisluurele (?!). Paraku jätsid teaduskonna vastutavad isikud Tartu Ülikooli toimetiste seeria nr. 697 Priit Peetsi artiklisse siiski ühe arvu sisse ja nii pidi dekaan rektorile aru andma ja teenis ka kirjaliku märkuse. Seda vaatamata põhjendusele, et tegemist oli kahe absoluutarvu vahega (saldoga).

Lisan siia arvamuse professor Vambola Raudsepalt: „Valner Krinalist sai 1968. aastal taasloodud iseseisva majandusteaduskonna esimene dekaan. Toona dekaan määrati (siiski valiti hääletega 12 poolt, 0 vastu – JS) ametisse, kusjuures ei puudunud ka kooskõlastused "organitega". Taoline olukord nõudis dekaanilt erilisi omadusi, so oskust maandada pingeid ülemuste ja alluvate, üliõpilaste ja õppejõudude ning soovitu ja tegelikkuse vahel. Krinalil see õnnestus.“² Omalt poolt lisan mälestuse aastast 1983, kui järjest lahkusid teenekad teaduskonna liikmed Feliks Sauks, Elmar Haljaste ja Kalju Parvel. Siis oli dekaani kabinet üsna sageli matuste organisatsiooniline keskus, kusjuures dekaan oli siin alati üheaegselt nii inimlik kui ka tõhus. Ühinen ka professor Tiiu Paasi kokkuvõttega: „Hindan väga kõrgelt dekaan Valner Krinalit, kes suutis luua sõbraliku, üksteist toetava ning igaühe tegemisi väärtustava töökeskkonna“.³ Omaette julgustikiks oli ka Otto Tiefi valitsuse haridusministri Arnold Susi poja Arno Susi töөлevõtmine 1972. aastal.

Suuresti tänu oma olulisele panusele teaduskonna ülesehitamisele sai Valner Krinalist lõpuks ka professor. Ehkki tema CV-s oli märgitud üle 100 teadustöö, pidi ilma doktorikraadita olema väga olulisi muid teeneid. Selle märgiks valiti ta 1987. aastal ülikooli nõukogus hääletega 46 poolt ja 3 vastu professoriks. See oli ka ilmselt üks viimaseid kordi, kus kinnitus ülikooli taotlusele tuli (22.06.1989) Moskvast.

Tähelepanuväärne oli Valner Krinali töö ka pärast taandumist dekaani rollist 1990. Talle järgnenud Mart Sõrgki ei saanud hakkama ilma Valneri kogemusteta. 199–1993 oli ta üheks õppeprodekaaniks, kes mängis olulist osa õppekavade reformimisel ning Pärnu majanduskooli kujundamisel ülikooli kolledžiks. Viimase täiskohaga töölepingu sõlmis ülikooli rektor Jaak Aaviksoo professor Krinaliga 1993. aastal. Emeriteerumine toimus 1995. aasta kevadel.

Loomulikult pidi dekaan tegema ka õppe- ja teadustööd, ehkki administratiivsed kohustused selleks üleliia palju aega ei jätnud. Valner Krinal oli kogu oma tööaja majanduse ja majandusteaduse ajaloo põhiõppejõuks Tartu Ülikoolis. Omaette elu-etapiks oli ka õppetöö Vietnami DV-s 1974, mille eest ta teenis selle riigi Sõpruse medali (1975). Lisaks loengutele, mis olid alati väga infotihedad ja huvitavad, pärandas ta oma järeltulijatele ka korraliku õppevahendite komplekti, mis koosneb ligi kahekümnest väljaandest. Siia kuuluvad hilisemast ajast näiteks „Maailma majanduse arengust (1. ja 2. osa)“ (vastavalt 1993 ja 1995) ning juba emeriidina „Majandusteaduse ajaloo“ (1999). Neis raamatutes sai ta juba kasutada kogu oma teadmispotentsiaali ilma „punaste prillideta“.

² <http://vambola-raudsepp.blogspot.com/2014/07/majandusajaloolane-valner-krinal.html>

³ T. Paas. Intervjuu. Majandusharidus ja –teadus Tartu ülikoolis (2015: 377).

Kui varasema perioodi teadustöös keskendus ta just ennesõjaaegsele Eestile, sh agraarsuhete arengule, aga ka ENSV ja noorte rahvusriikide majandusarengule, sh sise- ja väliskaubandusele, siis peale taasiseseisvumist muutus tema lemmikobjektiks ühis-tegevus. Temast sai näiteks kaasautor raamatus „Ühistegevuse arengust Eestis“ (1996). Krinalil olid ka suured kogemused teaduskonverentside organiseerimisel. Näiteks võib tuua üleliidulise majandusajaloo konverentsi Tartus 1982, aga ka 1993. aasta konverentsid „Eesti üleminekul turumajandusele“ ja „Jaan Tõnisson 125“. Tähelepanuväärse panuse andis Krinal ka koduülikooli arenguloo uurimisel. Kokkuvõtteks oli siin „Tartu Ülikooli majandusteaduskonna minevikust ja tänapäevast“ (1999).⁴ Samuti on märkimisväärne tema roll Eesti vanemate majandusteadlaste tutvustamisel „Eesti teaduse biograafilises leksikonis“ ning Nobeli preemia laureaatide populariseerimisel Eesti ajakirjanduses.

Siinkohal jõuame Valner Krinali tegevuse juurde väljaspool ülikooli. Üsna varakult (1962) asus ta tegutsema teadust populariseerivas ühingus „Teadus“, kus temast sai 1982. aastal Tartu linnaorganisatsiooni esimees ja üleliidulise juhatuse liige. Toonasest aruandest võime lugeda, et ta pidas ise viie aasta jooksul üle 100 loengu. Osaliselt oli tal tänu sellele võimalik ka käia mitmetes välisriikides, sh Kreekas ja Egiptuses. Justkui loomulikult kuulus ta ka Eesti majandusteadlaste seltsi juhatusse. Uuemal ajal panustas ta lisaks kirjutamisele ka praktiliselt ühistegelikku liikumisse. Valner Krinal on töötanud Akadeemilise Ühistegevuse Seltsi juhatuse esimehena ja oli Eesti Ühistegelise Liidu nõukogu liige. Muidugi ei saa mööda Krinali pühendunud tegevusest majandusteaduskonna vilistlasühingu „Hermes“ asutajaliikmena, sh juhatuses. Ta oli ka üliõpilasseltsi Liivika vilistlane.

Valner Krinali viljaka ja Tartu Ülikoolile pühendatud teise elu tunnustuseks võib pidada ülikooli suurt medalit (1999) ja teenetemärki (2004). Mul on hea meel, et saan ennast lugeda Krinali järeltulijaks nii õppejõu kui ka dekaanina. Just tema oli see, kes tegi minust õppejõu, värvates mind esialgu teaduri töö kõrval lugema majandusajalugu vene õppekeelegruppidele. Oli omaette huvitav, et Krinali vene keel oli üsna keskpärane. Elu lõpuni jääb meelde tema parafraseeritud lemmik-loosung: „Täpsus on õppejõudude viisakus“. Sain ka dekaani leiba maitsta ligi 10 aastat ning püüdsin järgida Krinali rahulikku juhtimisstiili, sest mina ei tundnud ärritunud ja kolleegide peale häält tõstvat Valnerit. Ka tudengite suhtes jäi ta ikka isalikuks, päästes neid erinevatest pahandustest. Mis see talle maksis, see jäi meile varju. Ilmselt aitas tal pere kõrval ennast laadida ka kena suvekodu Vapramäel, kus kolleegidki olid nii mõnigi kord teretunud. Ja kindel võis olla, et Valneri seltsis ei hakanud kunagi igav. Ikka oli tal varnast võtta mõni asjakohane ja parajasti sobiv naljalugu. Vaatamata terviseprobleemidele säilitas ta rõõmsa meele ka oma viimastel aastatel. Valner Krinal lahkus meie hulgast 19. juunil 2014.

Suvi 2016, 2017
Jüri Sepp

⁴ Üks osa sellest ilmus ka esimeses raamatus „Tartu Ülikooli majandusteaduskond 70/40“ (2008: 24-32).